

datum: 6 maart 2025

Gezonde maaltijden op school – rol lokale besturen

**Standpunt Goedgekeurd op
Bestuursorgaan VVSG,
19 maart 2025**

Samenvatting standpunt:

Vlaams Minister van o.a. Welzijn en Armoedebestrijding Gennez werkt aan een conceptnota over de realisatie van de beleidsdoelstelling 'gezonde voeding op school'. Hiervoor reserveert de Vlaamse regering op termijn een bedrag van 70 miljoen euro jaarlijks. Er zal een subsidie kunnen worden aangevraagd door lokale besturen die dit in co-financiering willen realiseren.

Het kabinet van minister Gennez organiseerde samen met VVSG, Gezond Leven en Rikolto 3 focusgroepen met lokale besturen en verzamelde zo waardevolle inzichten die we moeten meenemen in de uitwerking van de subsidie.

Gezonde voeding op school is een relevante invalshoek voor zowel het lokaal sociaal beleid als het schoolbeleid. Op een doordachte manier uitgewerkt draagt dit bij aan de strijd tegen armoede, tegen ongelijkheid op school en tegen gezondheidsongelijkheid, en kan het worden gekoppeld aan duurzaamheids- en klimaatdoelstellingen.

Om een brede impact te realiseren, moet het streefdoel zijn om zoveel mogelijk scholen en kinderen te bereiken. Dit betekent dat we ook lokale besturen waar momenteel weinig of niets rond dit thema gebeurt, willen betrekken (vrijwillig). De kostprijs voor gezinnen in armoede moet zo beperkt mogelijk blijven, zonder dat het gratis hoeft te zijn, met aandacht voor niet-stigmatiserende oplossingen.

De organisatie van gezonde voeding op school is echter complex voor zowel lokale besturen als scholen. We willen de nodige waakzaamheid aan de dag leggen in deze ontwikkelfase en proberen de uitdagingen die een dergelijk aanbod met zich meebrengt in kaart te brengen. Het doel moet zijn: een realistische en effectieve strategie ontwikkelen om gezonde voeding op school voor iedereen toegankelijk te maken en te verduurzamen.

1. Aandachtspunten

Vanuit de ervaringen en input van lokale besturen kwamen een aantal zaken naar boven die o.i. moeten meegenomen worden in de uitwerking door Vlaanderen van de subsidieoproep/decreet als aandachtspunten om een succesvolle implementatie te garanderen:

- **Tijdsinvestering:** het voorzien van gezonde voeding (organisatie en coördinatie) en ondersteunen van scholen daarin vraagt tijd voor medewerkers van lokale besturen.
- **Logistiek en materiaal:** gezonde voeding op school realiseren vraagt ook de nodige infrastructuur. Deze infrastructuur (voor het aanbod, opslag, transport en afvalverwerking van voeding) moet op een werkbare manier georganiseerd worden.
- **Begeleiding van scholen:** lokale besturen nemen vaak een stuk begeleiding op van scholen bij de uitrol van dergelijke projecten. Dit vraagt maatwerk. Het mag zich niet beperken tot enkel het aanbieden van voeding maar moet kaderen in een integrale aanpak. Zo wordt er ook ingezet worden op **draagvlak creëren**, zowel bij scholen als bij ouders.
- **Administratie en planlast:** om die te beperken en de werkdruk te verlagen vragen lokale besturen eenvoudige procedures voor subsidies, rapportering en kortingen. Dit geldt ook voor de organisatie - en bijvoorbeeld het identificeren van doelgroepen van leerlingen in de schoolpopulatie die in aanmerking komen voor kortingen... - in samenwerking met de school en mogelijk andere relevante actoren.
- **Koppeling met armoede- en kostenbewust schoolbeleid en lokaal sociaal beleid:** lokale besturen hebben binnen hun armoedebelief en Lokaal Sociaal Beleid (LSB) de mogelijkheid om hierin te investeren en samenwerking met partners te faciliteren.
- **Ondersteunend kader:** scholen en besturen moeten de nodige ondersteuning krijgen om plannen uit te werken en uit te voeren (zie verder).
- **Tijd voor een degelijk traject:** realistische implementatietermijnen voorzien om partners te zoeken en een effectieve aanpak te ontwikkelen. Participatie van relevante actoren, een grondige omgevingsanalyse en een geleidelijke uitrol zijn noodzakelijk.

2. Wat willen we?

De VVSG vraagt dat het decreet een kaderdecreet wordt dat richting geeft en ruimte laat aan scholen en lokale besturen die met gezonde maaltijden op school aan de slag willen gaan. Volgende zaken moeten een plaats krijgen in het decreet:

- Deelnemen kan enkel op **basis van vrijwilligheid**: vrijwilligheid op niveau van lokaal bestuur, op niveau van de school, op niveau van het kind/ouder.
- **Co-financiering**:
 - de VVSG vraagt qua financiering een lange termijn engagement van Vlaanderen. De lokale besturen zijn niet gebaat bij een zoveelste projectfinanciering die na enkele jaren stopt (en de lokale besturen achterlaat met de keuze ofwel zelf financieren ofwel project stopzetten).

- De VVSG ziet een uitdaging in het ontwikkelen van een werkwijze van financiering (aangezien de gesloten enveloppe mogelijk niet toereikend is om alle scholen en alle kinderen gezonde voeding te geven) waarbij alle lokale besturen die initiatieven ontwikkelen op een gelijke manier recht hebben op de middelen en dat op lange termijn. Vandaag is er sprake van een 20/80-regeling (20% lokaal bestuur / 80% Vlaanderen). VVSG vraagt dat deze co-financiering door lokale besturen ook kan vertaald worden in medewerkers. Het moet ook mogelijk zijn voor lokale besturen de bijdrage door ouders mee in te zetten als co-financiering, zonder daarmee aan de problematiek van kwetsbare gezinnen voorbij te gaan. Dat betekent dat er rekening gehouden moet worden met lokale uitdagingen en bijvoorbeeld scholen die een voornamelijk kansarme leerlingenpopulatie hebben.

- De subsidie moet voor meer dan de pure voedselkost kunnen gebruikt worden. Er zijn ook nog volgende kosten verbonden aan de realisatie van gezonde voeding op school (zonder middelen voor deze uitgaven wordt de doelstelling moeilijk realiseerbaar):

- Helpende handen op school (voedselbereiding en bedeling) - link mogelijk met sociale economie-projecten
- Materiaal en infrastructuur
- Taksen (FAVV, afvalophaling enz)
- Opleiding en pedagogische ondersteuning
- Regie en coördinatie en schoolondersteuning

De VVSG vraagt dat ongeveer 5,8% van het totale budget zou kunnen ingezet worden voor ondersteuning van het lokaal bestuur en schoolondersteuning. De schoolondersteuning kan gerealiseerd worden door het lokaal bestuur (die daarvoor voldoende schaalgrootte hebben), mits ze daarvoor ook kan beschikken over de nodige middelen. De schoolondersteuning kan ook door derden opgenomen worden. Zonder schoolondersteuning dreigt de implementatie van gezonde voeding in scholen in vele gevallen op een mislukking uit te draaien. Scholen die er alleen voor staan, lopen het risico dat initiatieven blijven steken in vrijblijvende acties of tijdelijke projecten, zonder langetermijn-impact. Bovendien kunnen goedbedoelde initiatieven op weerstand stuiten omdat er geen breed draagvlak is binnen het schoolteam, bij leerlingen, ouders en lokale partners. Wanneer gezonde voeding niet in samenspraak en met de juiste ondersteuning

wordt ingevoerd, bestaat het gevaar dat maatregelen (letterlijk en figuurlijk) niet gesmaakt worden, wat leidt tot frustratie en uiteindelijk tot het stopzetten van de initiatieven.

Het ondersteuningsaanbod moet structurele drempels wegnemen die een duurzaam voedingsbeleid op school in de weg staan. Lokale besturen kunnen een cruciale regierol spelen door ondersteuning te bieden, scholen te verbinden met relevante partners en lokale voedselstrategieën te versterken. Ze hebben reeds ervaring met flankerend onderwijsbeleid en kunnen hierop voortbouwen, maar deze regierol vraagt extra middelen en mankracht, vooral in kleinere steden en gemeenten.

- Autonomie voor lokale besturen/**ruimte voor maatwerk**: keuzevrijheid over het voedingsaanbod (van warme maaltijd tot tussendoortjes, ontbijt, aanvulling op de brooddoos, enz.), vrijheid in keuzes rond intergemeentelijke samenwerking, besteding van middelen en aansluiting bij bestaande lokale initiatieven, vrijheid in subsidiebeleid dat gemeenten aan scholen uitwerken enz. Lokale besturen kennen vaak grote verschillen in context, capaciteit, populatie en een projectvoorstel moet daaraan tegemoet kunnen komen.
- **Eenvoudige administratieve architectuur**:
 - Lage dossierlast (zowel bij aanvraag (loket Vlaanderen) als rapportage), zodat ook kleinere besturen kunnen participeren;
 - Ondersteuning voor lokale besturen bij (o.a.) logistiek, aanbestedingen en de identificatie van doelgroepen binnen de schoolpopulatie;
 - Slim projectontwerp dat verduurzaming mogelijk maakt;
 - Gefaseerde uitrol met een helder budget en voldoende flexibiliteit;
 - Monitoring voorzien (zonder zware rapporteringsverplichtingen);
 - Maximaal gebruik maken van bestaande tools en instrumenten (vb. BBC, beleidsprioriteiten, enz).
- **Integrale aanpak** (verbinding met armoede, sociale economie, korte keten, enz), ook vastgeknoopt aan het lokaal sociaal beleid, de lokale economie en lokaal armoedebeleid. Denk aan een duidelijke aanpak naar kwetsbare kinderen doordachte voorwaarden rond prijsbeleid en doelgroepenbeleid.
- Gezonde maaltijden op school moet kaderen binnen “**whole school food approach**” (oa. visie, educatie, sensibilisering). De WSFA garandeert een integrale aanpak, waarbij alle partijen (ouders, de buurt, directie, opvoeders, leerkrachten, logistieke medewerkers,...) in en rond de school betrokken zijn, versterkt het leerproces en kan leerlingen aanzetten tot gedragsverandering. Deze aanpak bouwt aan een nieuwe voedingscultuur op school: pedagogische ondersteuning bij eetmomenten, kinderen op een positieve manier, zonder dwang aanmoedigen, leerlingen leren hoe een gezond en duurzaam voedingspatroon in te bouwen in hun leven. Het gaat er niet alleen om welk eten ze op school aangeboden krijgen, maar ook waar het vandaan komt en hoe de

productie ervan mens en milieu beïnvloedt.

- Onderzoek naar centrale aanbesteding: nagaan of een Vlaamse raamovereenkomst voor logistiek en voedingsproducten voordelen biedt voor lokale besturen.
- **Met ondersteuning aan lokale besturen:** de VVSG ervaart dat – naast de ondersteuning aan scholen – ook lokale besturen nood hebben aan ondersteuning. VVSG vraagt dat dus – zeker bij de uitrol van deze beleidsdoelstelling – er ingezet wordt op deze ondersteuning. In het verleden werd dit reeds door de VVSG opgenomen binnen het project lokale voedselstrategie (binnen dienst Economie, Leefmilieu en Klimaat). Het moet voorkomen dat alleen de voorlopers (steden en gemeenten die vandaag al inzetten op deze doelstelling) de subsidie kunnen aanvragen.

Opdrachten die we zien te realiseren op Vlaams niveau zijn:

- het verder verfijnen van een Vlaams WSFA-kader en de opvolging van dit project in Vlaanderen (vinger aan de pols) met een duidelijke signaalopdracht t.a.v. de Vlaamse overheid.
- de opmaak van een Vlaams lastenboek met minimale standaarden voor cateraars. Ook andere documenten, tools of instrumenten die nuttig lijken voor lokale besturen en scholen in de uitrol van het project.
- het effectief ondersteunen van lokale besturen bij het traject naar en na een subsidie-aanvraag (met voorbeelden, intervisie, helpdesk, op maat begeleiding enz).

Deze ondersteuning is cruciaal om scholen en lokale besturen voldoende houvast en begeleiding te bieden bij de implementatie van een kwalitatief schoolvoedingsbeleid. En om van deze uitdaging een succesverhaal te maken.